

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2020

© WWF Greece - Andrea Bonetti

ΣΥΝΟΨΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΚΑΜΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μετά από μια δεκαετία λιτότητας και ένδειας επενδύσεων στην πραγματική οικονομία, δίνεται τώρα μια μοναδική ευκαιρία στην Ελλάδα όχι μόνο για την απαραίτητη άμεση τόνωση, αλλά και για τον μετασχηματισμό ενός αναπτυξιακού μοντέλου που δεν ήταν ποτέ οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμο.

Τον Ιούλιο του 2020, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε στη δημιουργία του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF), ενός προσωρινού χρηματοδοτικού εργαλείου που έχει ως σκοπό την υποβοήθηση της ανάκαμψης των κρατών μελών που διαθέτουν περιορισμένο δημοσιονομικό χώρο για υιοθέτηση μέτρων ανάκαμψης από την οικονομική κρίση που προκάλεσε η πανδημία του COVID-19.

Για να έχουν πρόσβαση στο RRF, τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλουν εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, στα οποία θα περιγράφουν πώς σχεδιάζουν να αξιοποιήσουν τα κονδύλια, τι είδους μέτρα τόνωσης σκοπεύουν να εφαρμόσουν και τελικά ποιες διαρθρωτικές αλλαγές θα χρηματοδοτήσουν για την ενίσχυση της μετά την πανδημία οικονομικής τους ανάκαμψης.

Η έκθεση αυτή του WWF Ελλάς, της οποίας το πρωτότυπο είναι στα αγγλικά, έχει στόχο να συμβάλει στη διαμόρφωση ενός εθνικού σχεδίου ανάκαμψης, που θα δώσει τη δέουσα προσοχή στην ανάγκη για περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμη τόνωση της οικονομίας. Υπολογίζεται ότι η χρήση περίπου 8,2 δισεκ. ευρώ από τις επιχορηγήσεις που αναλογούν στην Ελλάδα μέσω του RRF για επενδύσεις που συμβάλλουν σε μια πράσινη ανάκαμψη θα οδηγούσαν στη δημιουργία τουλάχιστον 125.000 νέων θέσεων εργασίας.

**ΕΝΑ ΠΡΑΣΙΝΟ ΠΑΚΕΤΟ
ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ**

**ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΥΨΟΥΣ
8,2 ΔΙΣΕΚ. €**

**ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ
125.000
ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

COVID-19 ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

Μέχρι στιγμής, δυο είναι οι βασικές στρατηγικές αντιμετώπισης της κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία.

Πρώτον, το στάδιο της επείγουσας αντιμετώπισης, κατά τη διάρκεια των lockdown και των μέτρων φυσικής απόστασης, κατά την οποία οι κυβερνήσεις παρέχουν άμεση ενίσχυση προς τους εργαζομένους και τις επιχειρήσεις, ώστε να μην καταρρεύσουν οι εθνικές οικονομίες. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης, οι πολιτικές αντιμετώπισης αφορούν διασώσεις επιχειρήσεων, εγγυήσεις δανείων, άδειες άνευ αποδοχών, και ενίσχυση των συστημάτων υγείας και των δημόσιων υπηρεσιών. Παρά τη σταδιακή χαλάρωση των περιοριστικών μέτρων από τον Μάιο 2020, αυτή

η φάση ακόμα βρίσκεται σε εξέλιξη, καθώς πολλές κυβερνήσεις σε ολόκληρο τον κόσμο επιβάλλουν ποικίλα μέτρα τήρησης φυσικών αποστάσεων που επηρεάζουν εργαζομένους και επιχειρήσεις.

Δεύτερον, η φάση ανάκαμψης, μετά το τέλος της οξείας φάσης της πανδημίας. Σε αυτή τη φάση, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να παράσχουν κίνητρα «θετικού σοκ δαπανών» για την ανάκαμψη των οικονομιών που έχουν υποστεί πλήγμα από την κρίση της πανδημίας, το οποίο για κάποιους εργαζομένους ή επιχειρήσεις ενδέχεται να είναι μόνιμο. Η εφαρμογή προγραμμάτων τόνωσης, για παράδειγμα με τη μορφή δημόσιων επενδύσεων, προϋποθέτει μια σχετική 'κανονικότητα': οι εργαζόμενοι πρέπει να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στον τόπο εργασίας, ενώ οι επιχειρήσεις πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να λειτουργήσουν σχετικά απρόσκοπτα. Όμως, αυτή η διάκριση δεν είναι απαραίτητως σαφής, καθώς κάποια επενδυτικά προγράμματα μπορούν να πραγματοποιηθούν με περιορισμένη ανθρώπινη επαφή, ακόμα και κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Ο ευρωπαϊκός Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) των συνολικά 672,5 δισεκ. ευρώ έχει σχεδιαστεί ως ανταπόκριση στο δεύτερο στάδιο, καθώς το στάδιο επείγουσας αντιμετώπισης έχει κατά κύριο λόγο χρηματοδοτηθεί από τα κράτη μέλη, με ενίσχυση από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, και σε μικρότερο βαθμό από άλλους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς.

Στην Ελλάδα αναλογούν περίπου 17 δισεκ. ευρώ του σκέλους μεταβιβάσεων (grants) του RFF, καθώς και η δυνατότητα πρόσβασης σε δάνεια έως και 14 δισεκ. ευρώ. Αποτελεί πάγιο αίτημα του WWF το 50% των πόρων που θα διοχετευτούν στην οικονομία μέσω του RRF να εστιάζουν σε επενδύσεις που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων κλίματος, βιοποικιλότητας, και κυκλικής οικονομίας

Δεδομένου του ήδη υψηλού δημοσίου χρέους, κομβική προτεραιότητα είναι σε πρώτη φάση η αξιοποίηση του σκέλους των μεταβιβάσεων, σενάριο στο οποίο βασίζεται η παρούσα μελέτη. Ως εκ τούτου προτείνουμε ένα επενδυτικό σχέδιο που αξιοποιεί περίπου το 50% των μεταβιβάσεων που αναλογούν στην Ελλάδα μέσω του RRF και επιφυλασσόμαστε για περαιτέρω προτάσεις σε περίπτωση που η κυβέρνηση αποφασίσει να αξιοποιήσει το δανειοδοτικό σκέλος του RRF.

ΕΥΘΥΓΡΑΜΜΙΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Ο χρηματοδοτικός πακτωλός που θα εισρεύσει στις οικονομίες της ΕΕ που έχουν δεχθεί ισχυρό πλήγμα από την πανδημία του COVID-19 είναι μια ιστορικά πρωτοφανής ευκαιρία ώστε η Ευρώπη να πάει μπροστά με καλύτερο, πιο βιώσιμο και δίκαιο τρόπο, για όλους τους ανθρώπους και για τον πλανήτη.

Το πακέτο των 672,5 δισεκ. ευρώ του RRF συνδέεται άρρηκτα με τη διαδικασία του ευρωπαϊκού εξαμήνου. Συνεπώς οι ανάγκες και τα κενά που εντοπίζονται στην ελληνική έκθεση είναι σημαντικά για τον σχεδιασμό των δράσεων που θα καλυφθούν από πόρους του RRF, ώστε να ευθυγραμμίζονται με τις ειδικές ανά κράτος μέλος συστάσεις της Κομισιόν. Η αξιολόγηση των σχεδίων ανάκαμψης που θα υποβληθούν από τα κράτη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα γίνει σε συνδυασμό με τις εκθέσεις εξαμήνου. Οι επενδυτικές και μεταρρυθμιστικές δράσεις οφείλουν να συμβάλουν τόσο στην άμεση τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας και την αντιμετώπιση της ανεργίας, όσο και σε μακροχρόνιους στρατηγικούς στόχους όπως είναι η απανθρακοποίηση των οικονομιών και η ψηφιοποίηση.

Ως εκ τούτου, όπως παρουσιάζεται αναλυτικά στην πλήρη έκθεση, τα επενδυτικά προγράμματα που προτείνει το WWF Ελλάς είναι σύμφωνα με τις κατευθύνσεις και τις ανάγκες που εντοπίζει η έκθεση εξαμήνου για την Ελλάδα, συμβάλλοντας ακόμα περαιτέρω στις περιβαλλοντικές και κλιματικές επιδόσεις της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, η έκθεση εξαμήνου εντοπίζει μια σειρά από εξαιρετικά σημαντικές προτεραιότητες για την μετάβαση σε ένα πράσινο αναπτυξιακό μοντέλο, όπως είναι για παράδειγμα:

- Η ενεργειακή αποδοτικότητα.
- Η ανάπτυξη των ΑΠΕ και άλλων υποδομών καθαρής ενέργειας.
- Η δίκαιη μετάβαση στη μεταλινιτική εποχή ιδίως της Δυτικής Μακεδονίας που παραδοσιακά εμφανίζει υψηλή ανεργία.
- Η προώθηση της κυκλικής οικονομίας.
- Η προώθηση περιβαλλοντικά φιλικών μέσων μεταφοράς.
- Η ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης λυμάτων και αστικών αποβλήτων.
- Η επίτευξη των στόχων εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
- Η αποκατάσταση υδάτινων οικοσυστημάτων και η πρόληψη πλημμυρών για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής οδηγίας πλαίσιο για το νερό.
- Η ανάγκη επιτάχυνσης αστικών αναπλάσεων.

Πέραν του αντικειμένου της παρούσας μελέτης, που εστιάζει στις απαραίτητες επενδύσεις για μια πράσινη ανάκαμψη, είναι επίσης αξιοσημείωτο πως η τελευταία έκθεση εξάμηνου εντοπίζει βαθιές παθογένειες στο σύστημα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης συνολικότερα.

«Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα πάσχει από διάφορα αλληλένδετα προβλήματα⁽⁴⁷⁾. Η περιβαλλοντική νομοθεσία εξακολουθεί να μην έχει κωδικοποιηθεί και δεν υπάρχουν ψηφιακά εργαλεία για την παρακολούθηση της εφαρμογής της, γεγονός που περιορίζει την προσβασιμότητά της για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Επιπλέον, οι διοικητικές πράξεις που απαιτούνται για την εφαρμογή των νόμων εκδίδονται είτε με σημαντικές καθυστερήσεις ή καθόλου. Οι νόμοι αλλάζουν συχνά χωρίς προηγούμενη αξιολόγηση, και χωρίς διακριτά πραγματολογικά στοιχεία. Τέλος, όταν η χρήση της δημόσιας διαβούλευσης δεν απαιτείται από το δίκαιο της ΕΕ (δηλαδή, στην περίπτωση εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων), η χρήση της δημόσιας διαβούλευσης αντιμετωπίζει προβλήματα όπως σύντομες προθεσμίες ή περιορισμένη δημοσιότητα.

⁽⁴⁷⁾ Βλ., για παράδειγμα, WWF, Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση, «Ετήσια έκθεση για την περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα», Δεκέμβριος 2019.»

ΠΕΝΤΕ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΚΑΜΨΗ

Θεωρούμε απαραίτητο το ελληνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας να βασιστεί σε μια σειρά από αρχές και κριτήρια, με βάση τα οποία οι παρεμβάσεις που θα χρηματοδοτηθούν μέσω του ευρωπαϊκού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) θα μπορούν να αξιολογηθούν με διαφάνεια.

Η πλήρης έκθεση του WWF Ελλάς εξειδικεύει πέντε βασικές αρχές, οι οποίες πρέπει να διαπνέουν την φιλοσοφία του ελληνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, και οι οποίες παρουσιάζονται παρακάτω συνοπτικά. Ένα πράσινο επενδυτικό σχέδιο για την ανάκαμψη, στην καρδιά του οποίου τοποθετείται η μετάβαση προς την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, πληροί όλες αυτές τις αρχές και τα κριτήρια.

1η αρχή: Μεγιστοποίηση της δυνατότητας ανάκαμψης

Οι παρεμβάσεις τόνωσης είναι απαραίτητο να επιλέγονται στη βάση υψηλών οικονομικών πολλαπλασιαστών και πολλαπλασιαστών εγχώριας απασχόλησης, ώστε να διασφαλιστεί ότι όντως αντιμετωπίζουν την κοινωνικοοικονομική διαταραχή που προκλήθηκε από την πανδημία. Όπως καταδεικνύει η έκθεση του WWF Ελλάς, οι πράσινες επενδύσεις προσφέρουν υψηλότερους πολλαπλασιαστές απασχόλησης σε σχέση με τις συμβατικές επενδύσεις και επομένως είναι απαραίτητο να βρεθούν στο επίκεντρο μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάκαμψης.

2η αρχή: Συμβολή σε μετασχηματικούς στόχους

Η δυνατότητα βραχυπρόθεσμης ανάκαμψης πρέπει να συνδυαστεί με επενδύσεις που παρουσιάζουν μακροπρόθεσμη δυναμική μετασχηματισμού. Από οικονομική σκοπιά, ο στόχος είναι η αντιμετώπιση μακροχρόνιων δομικών προβλημάτων της οικονομίας, μέσα από τη βελτίωση της εξειδίκευσης σε δραστηριότητες μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας. Από περιβαλλοντική σκοπιά, στόχος είναι κατ' ελάχιστον η επίτευξη της απανθρακοποίησης, η κυκλική οικονομία και οι στόχοι για τη βιοποικιλότητα, όπως περιγράφονται στην ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Ένα πρόγραμμα πράσινων επενδύσεων μπορεί να επιτύχει και τους δυο στόχους, καθώς οι πράσινοι κλάδοι είναι από του πιο δυναμικούς κλάδους της διεθνούς και ευρωπαϊκής οικονομίας.

3η αρχή: Υπολογισμός των συν-ωφελειών

Εκτός από τα αποτελέσματα που είναι αυστηρά ιδωμένα με όρους απασχόλησης και οικονομικής επίδοσης, ευρύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα θα πρέπει να έχουν κεντρικό ρόλο στην επιλογή των παρεμβάσεων για την ανάκαμψη.

Για παράδειγμα, η μείωση της πρόωρης θνησιμότητας και θνητότητας εξαιτίας της ατμοσφαιρικής ρύπανσης πρέπει να αντιμετωπιστεί κατά προτεραιότητα, δεδομένης ιδίως της συγκριτικά κακής επίδοσης της Ελλάδας στους σχετικούς δείκτες και βεβαίως του υψηλού κόστους για τη δημόσια υγεία. Οι επενδύσεις που συμβάλλουν στον μετασχηματισμό του συστήματος δημόσιων μεταφορών μπορούν επίσης να μειώσουν σημαντικά τη θνησιμότητα και το κόστος στο σύστημα υγείας. Τέλος, παρεμβάσεις αποκατάστασης της φυσική ροής και λεκανών των ποταμών συμβάλλουν στην ανθεκτικότητα της κοινωνίας, μειώνοντας τον κίνδυνο πλημμυρών και το ανθρώπινο και οικονομικό κόστος που αυτές συνεπάγονται.

4η αρχή: Μη βλάπτειν

Ένα σχέδιο βιώσιμης ανάκαμψης και ανθεκτικότητας οφείλει να αποκλείσει επενδύσεις σε υποδομές που κλειδώνουν την οικονομία σε αναπτυξιακό μονοπάτι υψηλών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και υψηλού περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Πιο συγκεκριμένα, οι επενδύσεις για την τόνωση της οικονομίας είναι απαραίτητο να ευθυγραμμίζονται με τον πρόσφατο ευρωπαϊκό κανονισμό για την ταξινόμηση βιώσιμων επενδύσεων.

Για τις επενδύσεις που βρίσκονται έξω από το φάσμα της πράσινης μετάβασης, η εφαρμογή της αρχής της μη πρόκλησης σημαντικής ζημιάς (do no significant harm) στους περιβαλλοντικούς στόχους πρέπει επίσης να εφαρμόζεται. Οι στόχοι με βάση τον ευρωπαϊκό κανονισμό για την ταξινόμηση είναι (α) μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, (β) η κυκλική οικονομία, (γ) η αποφυγή ρύπανσης, (δ) η προστασία και αποκατάσταση οικοσυστημάτων και βιοποικιλότητας.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, δυο τομείς πρέπει απαραίτητως να αποφευχθούν τόσο για περιβαλλοντικούς όσο και καθαρά οικονομικούς λόγους, όπως εξηγεί λεπτομερώς η έκθεση του WWF Ελλάς: οι ενισχύσεις προς α) νέες υποδομές και παραγωγή αερίου και β) έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων.

5η αρχή: Δίκαιο πρόγραμμα κινήτρων χωρίς αποκλεισμούς

Οι παρεμβάσεις για την ανάκαμψη πρέπει να σχεδιαστούν με αποκεντρωμένο τρόπο, ώστε να έχουν θετική επίδραση στον μέγιστο δυνατό αριθμό περιφερειών και τοπικών κοινωνιών. Πρέπει επίσης να σχεδιαστούν με τρόπους που μεγιστοποιούν την επίδραση σε τομείς, περιφέρειες και κοινωνικές ομάδες που έχουν δυσανάλογα πληγεί από την κρίση του COVID-19. Η έκθεση του WWF Ελλάς παρουσιάζει σε μεγαλύτερο βάθος τον τρόπο με τον οποίο οι πράσινες επενδύσεις μπορούν να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη σε ολόκληρη τη χώρα.

ΔΕΚΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΚΑΜΨΗ

Παρότι οι πόροι του ταμείου ανάκαμψης μπορούν να απορροφηθούν έως το 2026, θεωρούμε πως δεδομένης της κοινωνικοοικονομικής κρίσης που προκαλεί η πανδημία, οι επενδύσεις για την τόνωση της οικονομίας θα πρέπει να είναι εμπροσθοβαρείς, επικεντρώνοντας κυρίως στην περίοδο 2021-2023.

A) Επιτάχυνση της μετάβασης σε μηδενικές εκπομπές

Πρόγραμμα 1: Ξεδίπλωμα των ενεργειακών κοινοτήτων σε κάθε δήμο

Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) προβλέπει ανάπτυξη πρόσθετης αυτοπαραγωγής και ενεργειακών κοινοτήτων 500MW μέχρι το 2030. Δεν είναι αρκετό, ειδικότερα μάλιστα όταν η χώρα μας παρουσιάζει πολύ περιορισμένη συμμετοχή των πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση, σε αντίθεση με χώρες όπως η Δανία και η Γερμανία.

Το WWF Ελλάς προτείνει ένα επενδυτικό πρόγραμμα μέσω του οποίου θα κληθούν όλοι οι δήμοι της χώρας να εγκαθιδρύσουν ενεργειακές κοινότητες μέχρι το 2024, καθώς και θέσπιση ελάχιστης εγκατεστημένης ισχύος, ανάλογα με το πληθυσμιακό μέγεθος του δήμου, μέχρι το 2024.

Εκτιμάται ότι το πρόγραμμα αυτό θα τονώσει την εθνική και τις τοπικές οικονομίες κατά συνολικά 7.739 νέες θέσεις εργασίας (κεντρικό σενάριο).

1	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες 2021-2023 (εκατ. ευρώ)	Κάλυψη μέσω RRF εκατ. ευρώ	Πρόσθετη συμμετοχή, εκατ. ευρώ	Νέες θέσεις εργασίας, FTEs (εύρος)
Ενεργειακές κοινότητες και αυτοπαραγωγή από καθαρή ενέργεια	1.328	930	398	5.519 - 9.960

Πρόγραμμα 2: Επιτάχυνση ενεργειακών αναβαθμίσεων

Δεδομένου ότι το ΕΣΕΚ προβλέπει την αναβάθμιση περίπου 60.000 ιδιωτικών κτιρίων ανά έτος, με στόχο την κάλυψη 12-15% του κτιριακού αποθέματος μέχρι το 2030, προτείνουμε αύξηση του στόχου στο 20% με κάλυψη της διαφοράς εμπροσθοβαρώς μέσω της χρήσης πόρων του ταμείου ανάκαμψης. Ένας αναβαθμισμένος στόχος είναι απαραίτητος, καθώς όπως εξηγούμε στην έκθεση του WWF Ελλάς οι στόχοι για ενεργειακή εξοικονόμηση που θέτει το ΕΣΕΚ είναι ανεπαρκείς.

Εκτιμάται ότι το πρόγραμμα αυτό θα τονώσει την εθνική και τις τοπικές οικονομίες κατά συνολικά 28.490 νέες θέσεις εργασίας (κεντρικό σενάριο).

2	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες 2021-2023 (εκατ. ευρώ)	Κάλυψη μέσω RRF εκατ. ευρώ	Πρόσθετη συμμετοχή, εκατ. ευρώ	Νέες θέσεις εργασίας, FTEs (εύρος)
Επιτάχυνση ενεργειακών αναβαθμίσεων	3.796	2.657	1.139	14.800 - 54.760

Πρόγραμμα 3: Ανακατεύθυνση επενδύσεων από το ορυκτό αέριο προς καθαρή ενέργεια

Το ΕΣΕΚ υπολογίζει στα 5,5 δισεκ. ευρώ τις επενδύσεις για νέες υποδομές αερίου μέχρι το 2030, στις οποίες περιλαμβάνονται τόσο η παραγωγή όσο και οι υποδομές μεταφοράς και διανομής. Από κλιματική και οικονομική σκοπιά, αυτή η επιλογή είναι εξαιρετικά προβληματική.

Από κλιματική σκοπιά, θεωρείται πλέον δεδομένο ότι το επιχείρημα περί βιώσιμου «μεταβατικού καυσίμου» είναι μύθος. Οι εκπομπές στον κύκλο ζωής του αερίου έχουν σε μεγάλο βαθμό υποτιμηθεί, και νέες ενδεχόμενες επενδύσεις σε ορυκτά καύσιμα με μεγάλη διάρκεια απόσβεσης θα κλειδώσουν το ενεργειακό μοντέλο της Ελλάδας σε μια πορεία υψηλών εκπομπών. Ένας τέτοιος δρόμος δεν είναι εναρμονισμένος με τη Συμφωνία των Παρισίων και υποβαθμίζει συνολικά τη διαδικασία απανθρακοποίησης.

Από τη σκοπιά της οικονομικής ανάκαμψης, οι υποδομές αερίου έχουν σημαντικά χαμηλότερους πολλαπλασιαστές απασχόλησης και οικονομικής απόδοσης, σε σχέση με τις εναλλακτικές που βασίζονται στην καθαρή ενέργεια και την αποθήκευση. Με απλούς υπολογισμούς, εκτιμάται πως επένδυση 5,5 δισεκ. ευρώ που δεν δαπανάται σε αέριο (με βάση το ΕΣΕΚ έως το 2030) αλλά επενδύεται σε εναλλακτικές λύσεις βασισμένες σε καθαρές πηγές ενέργειας και σε υποδομές διανομής (πχ ευφυή δίκτυα και αντλίες θερμότητας) θα απέφεραν στην Ελλάδα 25.000 πρόσθετες θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης μέχρι το 2030.

Προτείνουμε επομένως την ανακατεύθυνση των ετήσιων επενδύσεων που σχεδιάζονται, με βάση το ΕΣΕΚ, σε υποδομές ορυκτού αερίου (550 εκατ ανά έτος), προς εναλλακτικές υποδομές καθαρής ενέργειας, αποθήκευσης και δικτύων για τρία χρόνια, μέσω της χρήσης πόρων του ταμείου ανάκαμψης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόσφατη έκθεση του Bloomberg New Energy Finance θεωρεί την πλειονότητα των επενδύσεων σε αέριο που σχεδιάζονται στην Ελλάδα αχρείαστες ενεργειακά και οικονομικά μη αποδοτικές, σε σύγκριση με υποδομές καθαρής ενέργειας.

Εκτιμάται ότι το πρόγραμμα αυτό θα τονώσει την εθνική και τις τοπικές οικονομίες κατά συνολικά 7.719 νέες θέσεις εργασίας (κεντρικό σενάριο).

3	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες 2021-2023 (εκατ. ευρώ)	Κάλυψη μέσω RRF εκατ. ευρώ	Πρόσθετη συμμετοχή, εκατ. ευρώ	Νέες θέσεις εργασίας, FTEs (εύρος)
Επενδύσεις σε λύσεις καθαρής ενέργειας	1.650	825	825	7.719

Πρόγραμμα 4: Αύξηση δημόσιων επενδύσεων σε πράσινες δημόσιες μεταφορές

Το ελληνικό σύστημα δημόσιων μεταφορών υπολείπεται πολύ του επιπέδου της ΕΕ σε όλα τα σημεία, όπως άλλωστε επισημαίνεται και στην τελευταία έκθεση εξαμήνου για την ελληνική οικονομία. Σε δείκτες ανταγωνιστικότητας, η Ελλάδα έρχεται στην 39η θέση σε μεταφορικές υποδομές και 18η ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ. Καθοριστικός παράγοντας σε αυτή την κακή κατάσταση είναι η ελλιπής ανάπτυξη των σιδηροδρομικών μεταφορών, καθώς ο σιδηρόδρομος στον κλάδο των εμπορευματικών μεταφορών ανέρχεται σε μόλις 1,3%, (έναντι μέσου όρου της ΕΕ 16,6%), ενώ στο μερίδιο των επιβατικών μεταφορών (επιβατοχιλιόμετρα) αντιπροσωπεύει μόνο το 1% (μέσος όρος ΕΕ 7,6%). Ταυτόχρονα, το μερίδιο δαπανών και επενδύσεων σε δημόσιες μεταφορές ως προς το ΑΕΠ υστερεί συστηματικά σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ.

Οι πόροι του RFF θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για αύξηση των κεφαλαιουχικών επενδύσεων σε υποδομές δημόσιων μεταφορών για την περίοδο 2021-2023. Συγκεκριμένα, προτείνουμε μια εφάπαξ 25% αύξηση των επενδύσεων σε δημόσιες μεταφορές για τρία συνεχόμενα χρόνια, με έμφαση σε:

- Εξηλεκτρισμό του υπάρχοντος σιδηροδρομικού δικτύου.
- Επέκταση του δικτύου επιβατικών και εμπορευματικών σιδηροδρομικών μεταφορών, ξεκινώντας από ώριμα σχέδια που καθυστερούν.
- Εξάπλωση των σταθμών φόρτισης ηλεκτρικών αυτοκινήτων.
- Χρηματοδότηση συστημάτων διαμοιρασμού ηλεκτρικής κινητικότητας, όπως δίκτυο δημόσιων οχημάτων ηλεκτρικής μικρο-κινητικότητας (πχ δημόσιες χρήσης συστήματα "zircar"), για συμπλήρωση δημόσιων συστημάτων μεταφορών, μέσα από τα οποία θα επιτευχθεί μείωση των ιδιωτικών επιβατοχιλιομέτρων.
- Αντικατάσταση με καθαρά οχήματα του στόλου λεωφορείων και άλλων ειδικής χρήσης δημόσιων οχημάτων.
- Επένδυση σε κατασκευή λεωφορειολωρίδων, ποδηλατοδρόμων και πεζοδρόμων σε αστικά κέντρα.

Εκτιμάται ότι το πρόγραμμα αυτό θα τονώσει την εθνική και τις τοπικές οικονομίες κατά συνολικά 29.693 νέες θέσεις εργασίας (κεντρικό σενάριο).

4	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες 2021-2023 (εκατ. ευρώ)	Κάλυψη μέσω RRF (εκατ. ευρώ)	Πρόσθετη συμμετοχή, εκατ. ευρώ	Νέες θέσεις εργασίας, FTEs (εύρος)
Πράσινες δημόσιες μεταφορές	2.800	1.960	560	19.260 - 40.125

B) Μετάβαση στην κυκλική οικονομία

Πρόγραμμα 5: Υποδομές για επίτευξη στόχου της ΕΕ για τα αστικά απόβλητα

Με βάση την ευρωπαϊκή νομοθεσία, η Ελλάδα οφείλει να πέτυχει τον στόχο ανακύκλωσης του 55% των δημοτικών αποβλήτων έως το 2025, από το 18% σήμερα. Ένας τέτοιος στόχος προϋποθέτει πολύ σημαντικές εμπροσθοβαρείς επενδύσεις κατά τα επόμενα τέσσερα χρόνια. Ταυτόχρονα, με βάση τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι επενδύσεις αυτές πρέπει να επικεντρωθούν στη χρηματοδότηση υποδομών στην ανώτερη ιεραρχία της διαχείρισης αποβλήτων (δηλαδή σε υποδομές για την πρόληψη, την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση) και πολύ λιγότερο έως καθόλου στα κατώτερα στάδια της ιεραρχίας (μονάδες καύσης, ΜΕΑ, ΧΥΤΥ, ΣΜΑ).

Οι πόροι του ταμείου ανάκαμψης αποτελούν μια μοναδική ευκαιρία για την κάλυψη των κεφαλαιακών επενδύσεων που απαιτούνται για την εκπλήρωση του στόχου του 2025. Η μελέτη του WWF Ελλάς χρησιμοποιεί λεπτομερή στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις ποσότητες αποβλήτων και τις μοναδιαίες επενδυτικές δαπάνες, ώστε να υπολογιστεί η συνολική αναγκαία επενδυτική δαπάνη για την εκπλήρωση αυτού του στόχου. Με βάση αυτούς τους υπολογισμούς, εκτιμάται ότι οι ανάγκες κεφαλαιακών επενδύσεων για την αύξηση της ανακύκλωσης των δημοτικών αποβλήτων στο 55% μέχρι το 2025 είναι της τάξης του 1,6 δισεκ. ευρώ.

Εκτιμάται ότι το πρόγραμμα ύψους 1,6 δισεκ. ευρώ θα προσφέρει σημαντική βελτίωση στον κρίσιμο και εξαιρετικά προβληματικό τομέα της διαχείρισης αποβλήτων και της κυκλικής οικονομίας, ενισχύοντας μάλιστα την απασχόληση κατά 21.262 νέες θέσεις εργασίας.

5	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες 2021-2023 (εκατ. ευρώ)	Κάλυψη μέσω RRF (εκατ. ευρώ)	Πρόσθετη συμμετοχή (εκατ. ευρώ)	Νέες θέσεις εργασίας, FTEs
Υποδομές για την επίτευξη στόχου ανακύκλωσης δημοτικών αποβλήτων	1.623	812	812	21.262

Πρόγραμμα 6: Βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές αποτελεσματικής χρήσης πόρων από ΜΜΕ

Η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία προϋποθέτει όχι μόνο την επιτάχυνση ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης, αλλά και την αύξηση της αποτελεσματικότητας στη χρήση πόρων στις παραγωγικές δραστηριότητες.

Ως εκ τούτου, το έκτο πρόγραμμα αποσκοπεί στη βελτιστοποίηση της χρήσης πόρων από μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μέσω επενδύσεων για την υιοθέτηση βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών (ΒΔΤ), σε τέσσερις σημαντικούς (ως προς το αποτύπωμα κατανάλωσης πόρων) κλάδους: ενέργεια, τρόφιμα και ποτά, περιβαλλοντικές τεχνολογίες και κατασκευές.

Το επενδυτικό κόστος ενός τέτοιου προγράμματος υπολογίζεται σε 455 εκατ., συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη δημιουργία 21.697 θέσεων εργασίας (κεντρικό σενάριο).

Εκτός από τη θετική επίδραση στην απασχόληση, αναμένονται επίσης σημαντικά συνοδά οφέλη εξοικονόμησης: ενέργεια (17GW ανά έτος), νερό (5,9 εκατ. m³ ανά έτος), πρώτες ύλες (376 τόνοι ανά έτος), απόβλητα (6,9 εκατ. τόνοι ανά έτος). Η μείωση έντασης χρήσης πόρων θα συμβάλει επίσης καθοριστικά στην παραγωγικότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτούς τους κλάδους.

6	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες 2021-2023 (εκατ. ευρώ)	Κάλυψη μέσω RRF εκατ. ευρώ.	Νέες θέσεις εργασίας, FTEs
Βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές χρήσης πόρων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις	455	455	7.892 – 35.501

Γ) Αποκατάσταση και προστασία της φύσης

Πρόγραμμα 7: Διπλασιασμός βιολογικής γεωργίας

Η δραστική αναμόρφωση του συστήματος διατροφής αποτελεί προϋπόθεση τόσο για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, όσο και για την αναστροφή των τάσεων απώλειας βιοποικιλότητας και των καταστροφικών πιέσεων στα φυσικά οικοσυστήματα. Η πρόσφατη στρατηγική της ΕΕ «Farm-to-Fork» προβλέπει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της βιωσιμότητας του συστήματος διατροφής σε όλο το εύρος της προμηθευτικής αλυσίδας, παραγωγής και κατανάλωσης.

Στο μέτωπο της αειφόρου παραγωγής, εμβληματικός στόχος είναι η αύξηση της βιολογικής γεωργίας σε ποσοστό τουλάχιστον 25% μέχρι το 2030. Για την Ελλάδα, αυτό σημαίνει τριπλασιασμό του ποσοστού γεωργικής γης που υπόκειται σε βιολογική καλλιέργεια, μέσα σε μόλις μια δεκαετία. Οι πόροι του ταμείου ανάκαμψης αποτελούν μια μοναδική ευκαιρία για την χρηματοδότηση επενδύσεων που συμβάλλουν στην επιτάχυνση της βιολογικής γεωργίας. Πιο συγκεκριμένα, ένα βασικό κόστος που αντιμετωπίζουν οι αγρότες, και που επιβραδύνει την αύξηση του μεριδίου της βιολογικής γεωργίας, είναι το κόστος μετάβασης από τη συμβατική καλλιέργεια, καθώς και της πιστοποίησης. Ως προσωρινό εργαλείο, το ταμείο ανάκαμψης μπορεί να χρηματοδοτήσει αυτό το «κόστος μετάβασης».

Υπολογίσαμε το κόστος ενός εθνικού επενδυτικού προγράμματος στήριξης της βιολογικής γεωργίας που θα καλύψει εκ των προτέρων το κόστος μετάβασης για τον διπλασιασμό των βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων, ώστε να επιταχυνθεί η διαδικασία επίτευξης του στόχου του 2030. Το κόστος ενός τέτοιου προγράμματος εκτιμάται σε 150 εκατ. ευρώ και, λόγω της μεγαλύτερης έντασης εργασίας της βιολογικής γεωργίας, θα δημιουργούσε τουλάχιστον 1.680 νέες θέσεις εργασίας. Όπως εξηγούμε λεπτομερώς στην πλήρη έκθεση, αυτή είναι μια εξαιρετικά συντηρητική εκτίμηση. Ταυτόχρονα, ένα τέτοιο επενδυτικό πρόγραμμα συνοδεύεται από πολλαπλά οφέλη όπως είναι η αποφυγή της ρύπανσης, της διάβρωσης εδαφών, της εξάντλησης φυσικών πόρων, της ενεργειακής έντασης εισροών (εκπομπές), καθώς και των συνεπειών στην υγεία από τη χρήση φυτοφαρμάκων.

Το έργο της μετάβασης θα μπορούσε ειδικότερα να εφαρμοστεί σε γεωργικές εκτάσεις εντός περιοχών του δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000, στο οποίο η 'οριζόντια' βιολογική πιστοποίηση θα μπορούσε

να συνδυαστεί με τη δημιουργία ειδικών σχημάτων πιστοποίησης και μάρκας (brand) για αγροτική παραγωγή προστατευόμενων περιοχών, προσθέτοντας αξία στα προϊόντα.

7	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες 2021-2023 (εκατ. ευρώ)	Κάλυψη μέσω RRF εκατ. ευρώ.	Νέες θέσεις εργασίας, FTEs
Διπλασιασμός βιολογικής γεωργίας	147	147	1.680

Πρόγραμμα 8: Μείωση κινδύνου πλημμυρών μέσω φυσικών λύσεων (nature-based solutions)

Εκτός από το κόστος σε ανθρώπινες ζωές, την τελευταία δεκαετία το κόστος των πλημμυρών στην Ελλάδα έχει ανέλθει στα 3 δισεκ. ευρώ σε κατεστραμμένες υποδομές (μέχρι τη στιγμή έκδοσης αυτής της έκθεσης δεν είχαν υπολογιστεί επακριβώς οι ζημιές από την ιστορικά πρωτοφανή καταστροφή που προκάλεσε ο μεσογειακός κυκλώνας «Ιανός», τον Σεπτέμβριο 2020). Ο μέσος όρος ανέρχεται στα 300 εκατ. ευρώ ανά έτος ήτοι περίπου 0,2% του ΑΕΠ κάθε χρόνο. Το μέγεθος της οικονομικής ζημιάς ενδέχεται να εκτοξευτεί κατά τις επόμενες δεκαετίες ως συνέπεια της κλιματικής αλλαγής.

Η επένδυση σε θωράκιση της χώρας από πλημμύρες έχει καταγραφεί ως προτεραιότητα στην έκθεση εξαμήνου του 2020, ενώ η απουσία χαρτών κινδύνου πλημμύρας είναι λόγος για τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκκινήσει κατά της Ελλάδας διαδικασία παράβασης της σχετικής οδηγίας. Την ίδια στιγμή, η εφαρμογή της οδηγίας πλαίσιο για το νερό 2000/60/ΕΕ επίσης εμφανίζει αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, καθώς μόνο για το 49% των φυσικών επιφανειών υδάτινων σωμάτων και το 6% των ιδιαίτερως τροποποιημένων ή τεχνητών υδάτινων συστημάτων έχει επιτευχθεί η προβλεπόμενη καλή οικολογική κατάσταση.

Όπως επισημαίνεται σε πληθώρα ευρωπαϊκών μελετών, η φυσική αποκατάσταση των ποταμών και των λεκανών απορροής αποτελούν μακράν την πιο αποδοτική λύση για την μείωση του κινδύνου πλημμυρών. Με άλλα λόγια η φυσική αποκατάσταση και η προστασία του πληθυσμού από πλημμυρικά φαινόμενα συνδέονται άρρηκτα.

Ως εκ τούτου, το WWF Ελλάς προτείνει την χρήση του ταμείου ανάκαμψης για ένα εθνικό επενδυτικό πρόγραμμα για την αναζωογόνηση και αποκατάσταση υδάτινων συστημάτων, το οποίο μπορεί να αντιμετωπίσει και στόχους προστασίας βιοποικιλότητας, εκτός από τον προφανή στόχο της πρόληψης και μετριασμού των επιπτώσεων από πλημμύρες και κλιματικές καταστροφές. Το επενδυτικό κόστος εκτιμάται σε 110 εκατ. και ένα τέτοιο πρόγραμμα θα δημιουργούσε 1.870 νέες θέσεις εργασίας, άμεσα και έμμεσα.

8	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες 2021-2023 (εκατ. ευρώ)	Κάλυψη μέσω RRF εκατ. ευρώ.	Νέες θέσεις εργασίας, FTEs
Μείωση κινδύνου πλημμυρών μέσω φυσικών λύσεων	110	110	1.870

Πρόγραμμα 9: Θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές

Οι περισσότερες θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα παραμένουν «πάρκα στα χαρτιά», καθώς δεν διαθέτουν τις προβλεπόμενες υποδομές, στελέχωση και τους τεχνικούς και οικονομικούς πόρους, ώστε να επιτύχουν τους στόχους διατήρησης της βιοποικιλότητας και λειτουργίας ως δικτύου αποτελεσματικής προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Το κόστος που συνεπάγεται η δημιουργία λειτουργικών θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών διαχωρίζονται αφενός σε εφάπαξ επενδύσεις (όπως είναι για παράδειγμα τα διαχειριστικά σχέδια, οι υποδομές φύλαξης, και οι υποδομές οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, και ενδεχόμενες εργασίες αποκατάστασης θαλάσσιων οικοσυστημάτων εντός των περιοχών), και αφετέρου τακτικές λειτουργικές δαπάνες. Παρότι το ταμείο ανάκαμψης δεν είναι μόνιμο εργαλείο χρηματοδότησης για την κάλυψη τακτικών αναγκών, μπορεί εντούτοις να συμβάλει κομβικά στην κάλυψη εφάπαξ επενδυτικών αναγκών. Αυτές οι επενδύσεις μπορούν επίσης να συμβάλουν καθοριστικά στην τόνωση οικοτουριστικών δραστηριοτήτων (πχ σταθερά οικο-αγκυροβόλια), οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να συνεισφέρουν σε κάλυψη ενός μεριδίου μελλοντικών τακτικών αναγκών.

Σκοπός του ένατου επενδυτικού προγράμματος είναι το κλείσιμο του «επενδυτικού κενού» στον τομέα των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Το κόστος εκτιμάται σε 102 εκατ., με την επένδυση αυτή να δημιουργεί 1.418 νέες θέσεις εργασίας.

9	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες 2021-2023 (εκατ. ευρώ)	Κάλυψη μέσω RRF εκατ. ευρώ.	Νέες θέσεις εργασίας, FTEs
Θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές	102	102	1.819

Πρόγραμμα 10: Δασική αποκατάσταση και διαχείριση

Τα πολλαπλά οφέλη που προσφέρουν τα ελληνικά δάση έχουν αποτιμηθεί σε περίπου 1% του ΑΕΠ, συμπεριλαμβανόμενων υπηρεσιών που παρέχονται από τα ξυλώδη και μη ξυλώδη προϊόντα, την κτηνοτροφία, την αναψυχή, προστασία εδαφών, δέσμευση άνθρακα και βιοποικιλότητα.

Εντούτοις, μόνο ένα περιορισμένο ποσοστό δασών υπόκειται σε αποτελεσματική διαχείριση. Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική για τα Δάση, υφίστανται σημαντικές ανάγκες αποκατάστασης και διαχείρισης υποβαθμισμένων δασικών οικοσυστημάτων, μεταξύ άλλων εντός των προστατευόμενων περιοχών. Ανάγκες αποκατάστασης υφίστανται για παράδειγμα σε ότι αφορά την υδρολογική διαχείριση, τα ξενικά είδη, τις ασθένειες που επηρεάζουν τα δασικά οικοσυστήματα, και την διάβρωση των εδαφών. Εξίσου σημαντικές είναι οι ανάγκες βελτίωσης της δασικής διαχείρισης μέσω οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τα δασικά προϊόντα, των οποίων ο ρόλος ως εργαλείου προστασίας έχει τα τελευταία χρόνια αποδυναμωθεί. Παρότι οι αναδασώσεις δεν ενδείκνυνται για την πλειονότητα των μεσογειακών δασικών οικοσυστημάτων (στα οποία το πιο αποτελεσματικό μέτρο σε καμένες εκτάσεις είναι η «παθητική» προστασία για την επίτευξη φυσικής αναγέννησης), σε ορισμένες περιπτώσεις και για συγκεκριμένα δασικά οικοσυστήματα, ενδέχεται να υφίστανται και ανάγκες αναδάσωσης.

Εκτός από την ανάγκη επίτευξης του στόχου της Στρατηγικής της ΕΕ για τη Βιοποικιλότητα, η αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων είναι απαραίτητη και για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, αλλά και για την πρόληψη των πυρκαγιών, μέσω αποτελεσματικής διαχείρισης.

Στο πλαίσιο του ταμείου ανάκαμψης, προτείνουμε ένα επενδυτικό πρόγραμμα που θα στοχεύσει ειδικά στην αποκατάσταση δασών εντός περιοχών Natura 2000, ως πρώτο βήμα για την επίτευξη του στρατηγικού οράματος της αποτελεσματικής διαχείρισης του συνόλου της δασικής γης της Ελλάδας. Η έκταση που καλύπτεται από δάση εντός του δικτύου Natura 2000 αφορά το 24% των ελληνικών δασών (15.550 km²), και αντιμετωπίζει σημαντικά επενδυτικά κενά για αποτελεσματική διαχείριση και αποκατάσταση. Όπως και σε σχέση με τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές, λαμβάνουμε υπόψη μόνο τις χρηματοδοτικές ανάγκες για εφάπαξ επενδύσεις (δαπάνες), και όχι για την κάλυψη τακτικών δαπανών που απαιτούν μόνιμα εργαλεία χρηματοδότησης.

Το δέκατο επενδυτικό πρόγραμμα βελτιώνει τη διαχείριση των δασικών οικοσυστημάτων, σημαντικές οικοσυστημικές υπηρεσίες, και δημιουργώντας 3.692 νέες θέσεις εργασίας.

10	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες 2021-2023 (εκατ. ευρώ)	Κάλυψη μέσω RRF (εκατ. ευρώ)	Νέες θέσεις εργασίας, FTEs
Δασική αποκατάσταση και διαχείριση εντός Natura 2000	206	206	3.692

10 ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΚΑΜΨΗ

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

	Συνολικές επενδυτικές ανάγκες, εκατ. € (2021-2023)	Κάλυψη μέσω RRF (εκατ. €)	Κάλυψη με συμμετοχή πρόσθετων ιδιωτικών ή δημόσιων επενδύσεων (εκατ. €)	Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, FTEs (κεντρικό σενάριο)	Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, FTEs (μέγιστο)	Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, FTEs (ελάχιστο)
Επιτάχυνση της μετάβασης σε μηδενικές εκπομπές						
1. Επέκταση ενεργειακών κοινοτήτων και αυτοπαραγωγής μέσω ΑΠΕ.	1.328	930	398	7.739	9.960	5.519
2. Επιτάχυνση αναβαθμίσεων και ενεργειακής αποδοτικότητας.	3.796	2.657	1.139	28.490	54.760	14.800
3. Αναπροσανατολισμός των επενδύσεων σε ορυκτά καύσιμα προς λύσεις καθαρής ενέργειας (πχ ΑΠΕ, αποθήκευση, αναβαθμίσεις δικτύου, κλπ)	1.650	825	825	7.719	n/a	n/a
4. Αύξηση επενδύσεων στις πράσινες δημόσιες μεταφορές κατά 25% (2021-2023).	2.800	1.960	560	29.693	40.125	19.260
Μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία						
5. Επενδύσεις σε υποδομές για την επίτευξη του στόχου 2025 της ΕΕ για τα αστικά απόβλητα.	1.623	812	812	21.262	n/a	n/a
6. Αποτελεσματικότερη χρήση πόρων από μικρομεσαίες επιχειρήσεις με χρήση βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών σε 4 τομείς.	455	455	n/a	21.697	35.501	7.892
Αποκατάσταση και προστασία της φύσης						
7. Μετατροπή 500.000 εκταρίων γεωργικής γης σε βιολογικές καλλιέργειες.	147	147	n/a	1.870	n/a	n/a
8. Μείωση του κινδύνου πλημμυρών μέσω λύσεων που προέρχονται από τα οικοσυστήματα.	110	110	n/a	1.418	n/a	n/a
9. Κλείσιμο του επενδυτικού κενού στις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές (MPAs).	102	102	n/a	1.819	n/a	n/a
10. Επένδυση σε δασική αποκατάσταση και διαχείριση στο δίκτυο Natura 2000.	206	206	n/a	3.692	n/a	n/a
ΣΥΝΟΛΟ	12.217	8.203	3.734	127.909	159.114	93.847

Άλλες επενδυτικές ανάγκες

Τα εμβληματικά επενδυτικά προγράμματα που παρουσιάστηκαν παραπάνω είναι προφανώς ένα δείγμα των συνολικών επενδυτικών αναγκών που προκύπτουν από την ανάγκη μετάβασης σε ένα οικονομικό μοντέλο χαμηλού περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Υφίστανται και άλλες επενδυτικές ανάγκες οι οποίες είτε δεν ήταν δυνατόν να εκτιμηθούν στο πλαίσιο αυτής της μελέτης (μεταξύ άλλων λόγω έλλειψης δεδομένων), είτε αφορούν σχεδιαζόμενες επενδυτικές δαπάνες που δύναται να χρηματοδοτηθούν εμπροσθοβαρώς μέσω του ταμείου ανάκαμψης. Εντούτοις, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο του εθνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

Αυτές παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω, και εμβαθύνονται περαιτέρω στην πλήρη έκθεση του WWF Ελλάς.

Στον τομέα της καθαρής ενέργειας, για παράδειγμα, το ΕΣΕΚ προβλέπει μια σειρά επενδυτικών αναγκών για έργα και δραστηριότητες τα οποία θα μπορούσαν να υλοποιηθούν εμπροσθοβαρώς, με απώτερο σκοπό την επιτάχυνση της απανθρακοποίησης.

Μέτρο	Επενδυτική ανάγκη μέχρι το 2030 (εκατ. ευρώ)	Θέσεις πλήρους απασχόλησης / εκατ. ευρώ επένδυσης (ενδεικτικό)
Υποδομές ηλεκτρικού συστήματος	5.500	7,2
Ανάπτυξη του συστήματος διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και ψηφιοποίηση	3.500	5,5
Έρευνα και καινοτομία	800	n/a
Αποθήκευση καθαρής ενέργειας, μπαταρίες	-	6,5

Πηγή: ΕΣΕΚ και Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας

Αντίστοιχα, στον τομέα της κυκλικής οικονομίας και της αποδοτικότητας χρήσης πόρων, εντοπίζονται ενδεικτικά οι παρακάτω ανάγκες (η πλήρης μελέτη περιέχει περισσότερα παραδείγματα).

Πρώτον, υφίστανται σημαντικές πρόσθετες επενδυτικές ανάγκες για την αύξηση της κυκλικότητας σε άλλα (εκτός δημοτικών) ρεύματα αποβλήτων και τομείς της οικονομίας, καθώς και την επιτάχυνση της αύξησης αποδοτικότητας χρήσης πόρων σε άλλους τομείς της οικονομίας. Η ποσοτικοποίηση τους δεν είναι ωστόσο δυνατή, καθώς οι επενδυτικές ανάγκες δεν έχουν εκτιμηθεί συστηματικά.

Δεύτερον, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον ΟΟΣΑ, ο τομέας της διαχείρισης νερού αντιμετωπίζει σημαντικές επενδυτικές ανάγκες έως το 2030 για την επίτευξη της πλήρους συμμόρφωσης με τους στόχους: α) της οδηγίας πλαίσιο για το νερό (2000/60/ΕΕ), β) της οδηγίας για τη διαχείριση των αστικών αποβλήτων (91/271/ΕΟΚ), και γ) της οδηγίας για το πόσιμο νερό 98/83/ΕΚ. Η βελτίωση της συλλογής και επεξεργασίας αποβλήτων εντοπίζεται ήδη ως τομέας προτεραιότητας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όπως και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας χρήσης νερού. Αυτές οι ανάγκες θα μπορούσαν να ποσοτικοποιηθούν με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα του ΟΟΣΑ, και να καλυφθούν εν μέρει μέσω της χρήσης του ταμείου ανάκαμψης.

Τρίτον, ένα επενδυτικό πρόγραμμα για την αναβάθμιση των επιχειρηματικών και βιομηχανικών πάρκων με πράσινες υποδομές προς την κατεύθυνση ενός μοντέλου «βιομηχανικής συμβίωσης», χαμηλών εκπομπών, ρύπων και αποβλήτων, θα μπορούσε να συνεισφέρει σημαντικά στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Κρίνεται απαραίτητο, ωστόσο, τέτοιες επενδύσεις να συνδυαστούν με μέτρα για τη σταδιακή κατάργηση της εκτός σχεδίου βιομηχανικής δραστηριότητας και τη μετεγκατάσταση δραστηριοτήτων σε οργανωμένους υποδοχείς.

Στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος, επίσης υφίστανται πρόσθετες επενδυτικές ανάγκες, για παράδειγμα σε ότι αφορά τις χερσαίες προστατευόμενες περιοχές και τη μετάβαση προς βιώσιμες αλιευτικές πρακτικές.

Πρώτον, όπως και σε ό,τι αφορά της θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές, οι χερσαίες προστατευόμενες περιοχές αντιμετωπίζουν επενδυτικά κενά, τα οποία ωστόσο είναι δύσκολο να αποτιμηθούν λόγω ανεπάρκειας δεδομένων. Πέραν του σημαντικού θεσμικού κενού που αντιμετωπίζουν (προεδρικά διατάγματα) χαρακτηρίζονται επίσης από λειτουργικά προβλήματα και ανάγκες που σχετίζονται άμεσα με την έλλειψη πόρων. Η προστασία της βιοποικιλότητας απαιτεί τόσο άμεσες επενδύσεις σε βασικές υποδομές περιβαλλοντικής διαχείρισης, όσο και τακτικές δαπάνες. Η αποτελεσματική προστασία και διαχείριση θα μπορούσε να αποφέρει σημαντικά άμεσα και έμμεσα οφέλη για τις τοπικές κοινότητες.

Δεύτερον, ιδίως σε ότι αφορά την παράκτια αλιεία, τόσο ο εξοπλισμός για την υιοθέτηση πιο βιώσιμων πρακτικών αλιείας, όσο και οι δραστηριότητες για την τόνωση του αλιευτικού εισοδήματος μέσω εναλλακτικών δραστηριοτήτων, με σκοπό την μείωση της πίεσης στα αλιευτικά αποθέματα, ενέχει επενδυτικές ανάγκες που θα μπορούσαν να καλυφθούν μέσω ενός δημοσίου επενδυτικού προγράμματος στήριξης της παράκτιας αλιείας.

ΕΝΑ ΠΡΑΣΙΝΟ ΠΑΚΕΤΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ 125.000 ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. ΤΑΧΕΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ

Δημόσια επένδυση **€4,4 δισεκ.** θεμελιώνει μια ισχυρή ενεργειακή δημοκρατία και προσφέρει ισχυρή τόνωση στην ενεργειακή αποδοτικότητα.

44.000 νέες δουλειές

2. ΚΑΘΑΡΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Δημόσια επένδυση **€2 δισεκ.** φέρνει επιτέλους την ηλεκτροκίνηση των δημοσίων μεταφορών στην Ελλάδα. Έτσι, μειώνονται οι εκπομπές CO₂ ενώ καθαρίζει η ατμόσφαιρα και μειώνεται ο θόρυβος στις πόλεις.

30.000 νέες δουλειές

3. ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Δημόσια επένδυση **€1,2 δισεκ.** μπορεί να κάνει πραγματικότητα την ασφαλή για ανθρώπους και περιβάλλον διαχείριση των αστικών αποβλήτων. Τονώνει επίσης την αποδοτικότητα της χρήσης πόρων από μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας.

43.000 νέες δουλειές

4. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Δημόσια επένδυση **€500 εκατ.** τονώνει σημαντικά τη βιολογική γεωργία, αποκαθιστά υδάτινα οικοσυστήματα, μειώνοντας τον κίνδυνο από κλιματικές καταστροφές μέσω φυσικών λύσεων, ενισχύει την προστασία της θάλασσας και προστατεύει τις δασικές προστατευόμενες περιοχές.

9.000 νέες δουλειές

Αποστολή του WWF είναι να σταματήσει την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και να χτίσει ένα μέλλον αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπων και φύσης, προστατεύοντας τη βιοποικιλότητα, διασφαλίζοντας τη βιώσιμη χρήση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων, και προωθώντας τη μείωση της ρύπανσης και της σπάταλης κατανάλωσης.

www.wwf.gr

Περισσότερες πληροφορίες

Ολιβιέ Βαρδακούλιας
Οικονομολόγος / Υπεύθυνος οικονομικών πολιτικών
o.vardakoulias@wwf.gr

Θεοδότη Νάντσου
Επικεφαλής πολιτικής
tnantsou@wwf.gr